

**doops
gezind
plus**

In de woestijn

- +**
- 2 om te beginnen
 - 3 uit de stilte
 - 4-6 overdenking
In de woestijn
 - 7 open ruimte
Proces
 - 8 zegenrijk

VOORAF

Machteld Stam

'Kijk mam, daar achter het raam zit een aardige meneer. Hij zwaait naar je.' De moeder, voorzichtig lopend aan de arm van haar dochter, blijft staan en kijkt omhoog. 'Misschien kan het wel iets

worden tussen jullie', zegt de dochter schalks. De moeder lacht en kijkt bijna verwachtingsvol nog een keer naar het raam.

Daarna ziet ze mij en ze vertrouwt mij toe: 'Ik kom hier wonen. Alleen thuis kan niet langer.' Huis en haard moeten verlaten omdat alleen wonen niet meer mogelijk is. Wat zal haar te wachten staan als ze het onbekende tegemoet gaat? Ontredde, desolaatheid, eenzaamheid?

Woestijnervaringen bij uitstek. Als ik even later doorloop, denk ik: 'Hopelijk komt tussen die mevrouw en de zwaaiende meneer een warme vriendschap tot stand als ze daar straks woont.'

foto Ramon Philippo

BOEK

woestijnnomade

Als haar vader haar wil uithuwelijken aan een veel oudere man rent de dertienjarige Somalische nomadendochter Waris Dirie weg van huis.

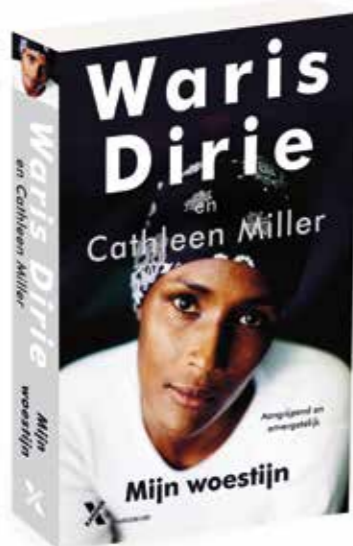
Na een gevaarlijke tocht door de woestijn bereikt ze uiteindelijk de hoofdstad Mogadishu. Van daaruit vertrekt ze naar Londen, waar ze eerst als huishoudster voor haar oom werkt en later bij McDonald's. Dan wordt ze ontdekt door een fotograaf en begint een glansrijke carrière als model.

In *Mijn woestijn* vertelt Waris over haar kinderjaren in Somalië. Ze vertelt over de schoonheid van haar land, de liefde voor haar familie en de ervaringen uit haar jeugd, waarvan de traditionele besnijdenis het tragische dieptepunt vormt. Ze overleeft deze

ingreep, in tegenstelling tot een zus en twee nichtjes die tijdens de ingreep overlijden.

In 1997 stopt Waris Dirie met haar modellenwerk om zich te richten op de strijd tegen vrouwenbesnijdenis. Nadat ze in een interview met tijdschrift *Marie Claire* heeft verteld over haar besnijdenis, vraagt Kofi Annan haar speciaal ambassadeur te worden voor de Verenigde Naties.

Mijn Woestijn is in 2009 verfilmd onder de oorspronkelijke Engelstalige titel: *Desert Flower*. Het boek beleefde meerdere herdrukken, waarvan de laatste bij Xander Uitgevers: € 15,- | ISBN 9789401602013

door de woestijn

*Het ergste is voorbij, zeiden we tegen elkaar.
De vrijheid danst in ons om.
De toekomst lonkt.*

*Hier staan we met onze nieuw verworven vrijheid,
ons goed fatsoen en een plotselinge duizeling:*

*Lang en leeg strekt zij zich voor ons uit, de woestijn
een eindeloos royaal gebaar.
De tocht kan beginnen.*

*We lopen en lopen en tellen de dagen, de jaren.
Veertig toch?
De tijd die het kost om er doorheen te gaan.
Het lijkt of de tijd verdwijnt, we raken de tel kwijt.*

Bij zoveel stilte, bij zoveel niets.

*De woestijn zwijgt oorverdovend. We zijn er alleen nog maar zelf.
Angst schreeuwt. Heimwee trekt.
Honger en dorst kwellen ons.*

*Ik roep tot de Ene.
De steppe zou toch bloeien?
Er zou mij toch niets ontbreken?*

*Soms klinkt er zacht een lied op.
In een van ons.
Een nieuw lied voor de Ene.
Niet eerder gehoord.*

*Mijn lied voor de Ene.
Zijn lied in mij.*

Dan weer is het stil en is er enkel de gang van onze voeten.

Ik neig mijn oor om Zijn stem op te vangen.

Een teken van leven.

Els de Clercq

foto Ramon Philippo

In de woestijn

Toen het oude volk Israël door Mozes bevrijd werd uit Egypte, het land van slavernij, was het leven daarna geenszins meteen vredig en rustig.

De slavernij was voorbij, maar er braken nog lange jaren van zwerven door de woestijn aan, met veel ontberingen. Tijdens die jaren begon het volk, gelouterd door het harde leven, langzaam maar zeker zijn identiteit te vinden. Met veel vallen en opstaan wijdde het zich toe aan de ene God, יהוה, alvorens het 'belofde land' te kunnen betreden.

In de eerste vijf boeken van Mozes, de Tora, is uitgebreid over deze periode geschreven, met name in de boeken die bij ons bekend zijn geworden als Exodus, Leviticus en Numeri. Het boek Numeri draagt in de Hebreeuwse bijbel Tenach zelfs de naam 'In de woestijn'. Dat wil zeggen dat er in dat boek wordt stilgestaan bij de periode van het volk in de woestijn, bij de opstandigheid tegen zijn leiders, tegen God. Maar we vinden er ook de Aäronszegen¹ die aan het volk wordt gegeven. Die zegen wordt nog vaak uitgesproken aan het eind van een kerkdienst. Zo blijken we zelfs in onze tijd nog schatplichtig te zijn aan dat oude boek Numeri – In de woestijn!

Het volk Israël bleef veertig jaren in de woestijn voordat het het land Kanaän mocht binnengaan. Veertig jaar is een hele generatie! Pas de tweede generatie zou het belofde land bereiken, na de omzwervingen samen met hun ouders. Zij ondergingen jaren van loutering, van terugkijken naar vroeger en van een soort terugverlangen

naar wat eens was: de vleespotten van Egypte – 'vroeger was alles beter'. Jaren van twijfel ook aan de zin van al het zwerven en zelfs van angst voor de ongewisse toekomst. Het is begrijpelijk dat dit jaren waren van terugval, van het zekere voor het onzekere willen nemen, van liever een zichtbare god aanbidden (gouden kalf)² dan te moeten leven met die onzichtbare יהוה, die zichzelf als 'ik zal er zijn'³ aan Mozes bekendmaakte. Was dat laatste dan een garantie voor een zekere toekomst? Nee, dat niet, toen niet en nu nog steeds niet. Het sleutelwoord toen was: vertrouwen. Vertrouwen dat het goed zou komen, dat er een uitweg zou zijn, een begaanbaar pad, leven. De toekomst was dus afhankelijk van de inzet, de overgave, het vertrouwen van de mensen zelf.

In het tweede testament vinden we ook een vertelling van een belevenis 'in de woestijn' die gebaseerd is op bovengenoemde woestijnverhalen van loutering en het vinden van een nieuwe weg. Het is het verhaal over Jezus' verzoeking in de woestijn, door zowel Mattheüs, Marcus als Lucas⁴ verteld, ieder met eigen accenten. Naar analogie van de veertig jaar van de exodusperiode verbleef Jezus veertig dagen en veertig nachten in de woestijn. Daar werd hij door de duivel – *dia-bolos*, de tweedrachtzaaiër – bezocht. Mattheüs en Lucas hebben er een bijna faustiaans verhaal van gemaakt: als je Gods zoon bent, dan kun je je goddelijke macht gebruiken en zo heerser worden over de materie, je eigen onsterfelijkheid,

foto Machteld Stam

het afzweren van de Ene God was voor Jezus ondenkbaar

de koninkrijken van de wereld. Kortom, aan Jezus wordt 'almacht' aangeboden in ruil voor aanbidding van diezelfde tweedrachtzaaiër. Je ziel aan de duivel verkopen noemen we dat.

Jezus was ongevoelig voor dit soort macht. Onsterfelijk was hij evenmin en op een wereldse manier zou hij niet kunnen of willen heersen over de volkeren der aarde. Het afzweren van de Ene God was hem ondenkbaar: hij leefde immers vanuit een onvoorwaardelijk vertrouwen op de Ene, wiens naam ook hij kende als: 'Ik zal er zijn'.

Maar wij moeten tot onze beschaming bekennen dat wij in ons leven soms wel bezwijken voor de verleidingen van macht, van overheersing over andere bevolkingsgroepen, van het grote geld. Durven we ons daarvan los te maken, en wat zou ons dat dan kosten? Wie kan ons daarbij helpen, of beter gezegd: op wie durven wij te vertrouwen?

Zo zijn er gebeurtenissen in ons leven waarover we geen zeggenschap hebben en die we niet los kunnen laten, omdat ze ons gewoonweg overkomen. Dan kun je jezelf de vraag stellen:

welke woestijnervaring heb ik in mijn leven te verwerken gekregen? Niet alleen door verliezingen, maar ook door ervaringen van verlies, van tekort, van geen perspectief meer hebben? Wat gebeurt er met je als je je vertrouwde omgeving moet verlaten en naar een verzorgingshuis moet gaan, omdat je niet meer voor jezelf kunt zorgen? Hoe is dat voor je partner, als hij of zij nog in leven is en op dat moment veel zorgtaken moet loslaten? Wat maakt dat je het leven toch volhoudt? Voor wie doe je dat?

Door de bijbelse verhalen kunnen we gesterkt worden in het vermoeden dat de ervaring van 'in de woestijn zijn' ons leven niet eindeloos hoeft te bepalen. Geen tunnel is zo lang of er komt wel een einde aan, door een moment van licht, van uitzicht. Het leven blijkt toch verder te kunnen gaan, anders, met breuken en barsten, maar desondanks: verder.

In het nieuwe Liedboek staat lied 818⁵, dat met ons mee kan gaan gedurende de lange jaren in de woestijn, jaren van verlieservaringen, van eenzaamheid en ook van uiteindelijke troost voor de toekomst:

*Niet is het laatste woord gesproken,
er klinkt een lied, al is het nacht.
Onzeker gaan wij, lotgenoten,
op weg met wie ons samenbracht.
Wat komen zal is nog verborgen,
God weet, wat ons te wachten staat:
het stille licht, een nieuwe morgen,
waarmee ik mij verzoenen laat. +*

Liedboek, lied 818

het leven blijkt toch verder te kunnen gaan, anders, maar desondanks: verder

Nemen we voordat het zover is wel de tijd om uit te zoeken voor welke beslissingen we in de toekomst komen te staan? Zoals die symbolische veertig dagen en nachten die Jezus nodig had om de verleidingen het hoofd te bieden en zich voor te bereiden op de weg die hij zou gaan? En wat maakt dan dat we er na verloop van misschien wel heel lange tijd toch weer bovenop kunnen komen, hoe moeilijk het leven soms ook geworden is?

foto Machteld Stam

1 Num. 6: 24-26

2 Ex. 32

3 Ex. 3: 14

4 Matth. 4: 1-11, Marc. 1: 12. Luc. 4: 1-13

5 Tekst: Andries Govaart

Proces

Half april 2016. Mijn man krijgt de diagnose dementie, hoogstwaarschijnlijk Alzheimer. Een bij mij al lang aanwezig vermoeden wordt bewaarheid. Voor Jan is het een totale verrassing. De geriater geeft ons een paar tips: blijf onder de mensen en blijf bewegen.

We gaan samen het proces in, emoties vieren hoogtij. Machteloosheid maakt zich van Jan meester: 'Stel je voor dat jij zo'n boodschap kreeg.' Ik krijg die ook, maar op een andere manier. Moet denken aan de SIRE-reclame – hij heeft het en zij lijdt eraan. Maar ook Jan lijdt er na tien maanden nog steeds aan. Hij weet heel goed wat niet meer kan. Zijn leven was praten, vergaderen, besturen, lezen. Dat lukt niet meer.

Bewegen is geen probleem. We fietsen veel, ik voorop. Gaan wekelijks naar de badmintonclub. Zijn maten vangen hem goed op: 'Jan weet niet meer wat links of rechts is, maar slaat nog even fanatiek als voorheen.' Samen wandelen we en gaan nog met vakantie.

Sociale contacten worden minder, het spreken zachter, de woorden komen vervormd. Jan voelt dat mensen hem gaan mijden. Lastig is dat autorijden niet meer kan. Het kost mij veel moeite om dat te blijven uitleggen. Pas na inruil van de twee auto's en met een nieuwe auto voor de deur accepteert hij het. Deze auto zegt hem niets...

hij heeft het en zij lijdt eraan

Wat mij helpt? Mijn verhaal kwijt kunnen aan familie, de kinderen (zij wonen niet dichtbij), vrienden, burens. Open zijn. Mensen bieden massaal hulp aan, zodat ik mijn privémomenten kan hebben.

Er komt nu een volgende fase. Jan gebruikt inmiddels medicatie tegen de onrust en de angsten. Er is dagbesteding aangevraagd. Ons leven wordt zwaarder. Zijn euthanasieverklaring heeft hij deze maand opnieuw besproken met de huisarts. Een verpleeghuis is voor hem geen optie, maar ik heb Jan niets beloofd. Wel heb ik aangegeven dat we zullen proberen zo lang mogelijk samen te blijven. Ik ben mijn maatje met zijn moeilijke karakter kwijt. Nu komt zijn zachte kant naar boven, hij is aanhankelijker.

Het blijft een proces van constant zoeken naar houvast voor Jan en een constant aanpassen voor mij. +

Hij lag alleen op de afdeling urologie en had een gesprek aangevraagd. En zo kwam ik aan het bed van een zestiger met een jong gezicht en onzekere ogen.

Hij vertelde dat hij getrouwd was, kinderen had, dat hij ambtenaar was en kerkelijk betrokken. Naar buiten toe een geordend leven. Maar onder de oppervlakte bleek het één en al onrust te zijn. Pas aan het einde van het gesprek, zoals zo vaak op de drempel, kwam hij ermee. Ik zag zijn moeite. Hij was heel gespannen. Maar hij durfde het aan. Hij bekende dat hij pedoseksueel was. En dat hij dat nergens kwijt kon: thuis niet, in zijn kerk niet, bij vrienden niet, nergens. Nooit eerder had hij de moed gehad zich werkelijk te uiten. Hij deugde immers niet. Zijn angst was te groot, zijn schaamte. Maar nu balde alles zich samen: de blaasoperatie die voor de deur stond, het geheim dat zich jarenlang had opgehoopt, het zwijgen, ja, het

stuwmeer waarvan de dam op breken stond. Wat een eenzame, gespannen man. De emoties die loskwamen, waren zeer heftig. Ik beloofde hem de volgende dag terug te komen.

Toen ik weer bij hem kwam, lag hij er ontspannen bij. Voor het eerst tijdens zijn opname had hij in één keer doorgeslapen. 'Ik was bekap na ons gesprek gisteren', zei hij. 'Ik zag er zo tegenop, maar het heeft me opgelucht. Daarna voelde ik pas hoe moe ik was.' De ban was gebroken: hij kon nu rustiger praten over zijn geschiedenis. Dat hij in de jaren tachtig wel degelijk pogingen had ondernomen om hulp te zoeken, in een tijd dat er milder naar pedofilie werd gekeken. Maar dat het er nooit echt van gekomen was. En dat het klimaat daarna alleen maar verslechterde en hij zich steeds meer verlaten voelde. Er kwam een taboe te liggen op pedoseksuele relaties. Toen ik zei dat dat ook te billijken was, kon hij dat wel beamen. 'Maar je zult het maar in jezelf aantreffen zonder dat je er iets aan kunt doen. Wat moet je dan? En toen in sommige wijken een teruggekeerde pedoseksueel door een opgehitste menigte werd belaagd, durfde ik niets meer.'

En zo voelde deze man zich steeds meer in het nauw gedreven, eenzaam en angstig, terwijl hij op het oog goed functioneerde, als man, als vader, als werknemer. Maar nu had hij ruimte ervaren en veiligheid, eindelijk, om zichzelf ter sprake te brengen, hoe eng hij dat ook gevonden had. De beklemming was eraf, de drempel verlaagd om ermee aan de slag te gaan. Hij had besloten iemand te zoeken die hem verder kon begeleiden. +

COLOFON

Doopsgezind Plus is een liturgische, pastorale uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit.

Doopsgezind Plus verschijnt zes keer per jaar, in het hart van het magazine *Doopsgezind NL*.

Redactie Ruud Mulder, Machteld Stam, Johan Tempelaar en Machteld van Woerden

Ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeloor, Haarlem

Fotografie Ramon Philippo

Druk GBU Media

Oplage 7.000

Papier G-Print Proost & Brandt, FSC-gecertificeerd

Contact redactie

Singel 454 | 1017 AW Amsterdam

T 020 623 09 14 | dn@doopsgezind.nl

www.doopsgezind.nl

© ADS 2017